

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI DIN CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE
RELAȚII INTERNAȚIONALE ȘI STUDII DE SECURITATE

RELAȚIILE DIPLOMATICE ÎNTRE INDIA ȘI ROMÂNIA
ÎN PERIOADA 1957-1967

DIN PERSPECTIVA SURSELOR ROMÂNEȘTI

REZUMAT

Conducător de doctorat:

CȘ I dr. habil. GLIGOR Viorica-Mihaela

Student doctorand:

NUC (căs. NUC-ROȘU) Alexandra-Iulia

CLUJ-NAPOCA

2026

CUPRINS

INTRODUCERE	4
A. ROMÂNIA COMUNISTĂ ȘI RELAȚIILE INTERNAȚIONALE	13
B. INDIA INDEPENDENTĂ ȘI RELAȚIILE INTERNAȚIONALE	19
C. IMAGINEA INDIEI ÎN ROMÂNIA ÎNAINTE DE 1948	26
1. RELAȚII POLITICE ROMÂNNO-INDIENE	33
1.1. STABILIREA RELAȚIILOR DIPLOMATICE (1948-1957)	33
1.2. AMBASADORI ROMÂNI ÎN INDIA ȘI CONTRIBUȚIA LOR LA CONSOLIDAREA RELAȚIILOR DIPLOMATICE	49
1.2.1. Nicolae Cioroiu (Ambasador între noiembrie 1957 - septembrie 1961)	49
1.2.2. Iancu Horațiu (Ambasador între septembrie 1961- decembrie 1963)	52
1.2.3. Aurel Ardeleanu (Ambasador între 12 decembrie 1963 - 10 noiembrie 1969)	54
1.2.4. Rapoarte și informări referitoare la relațiile politice, redactate de Ambasada României la New Delhi	56
1.3. KHEM CHAND REWA CHAND FATEH CHAND KHILNANI, AMBASADORUL REPUBLICII INDIA ÎN ROMÂNIA (1963-1967)	59
1.4. DEZVOLTAREA RELAȚIILOR DIPLOMATICE PRIN DIALOG POLITIC: PRIM- MINISTRUL CHIVU STOICA ÎN INDIA (MARTIE 1958)	62
1.4.1. Vizita delegației române în India	63
1.4.2. Declarația comună semnată între R.P.R. și India	69
1.4.3. Radiografia vizitei	70
1.4.4. Articole în presa străină referitoare la vizita din martie 1958	72
1.5. DIPLOMAȚIA DE RANG ÎNALT: PREȘEDINTELE SARVEPALLI RADHAKRISHNAN ÎN R.S.R. (7-10 OCTOMBRIE 1965)	74
1.5.1. Vizita președintelui indian în România	75
1.5.2. Sarvepalli Radhakrishnan în presa românească	79
2. RELAȚIILE ECONOMICE ROMÂNNO-INDIENE	84
2.1. ACORDURI ECONOMICE SEMNATE ȘI REPREZENTANȚE COMERCIALE DESCHISE ÎN ROMÂNIA ȘI INDIA	84
2.1.1. Acorduri economice semnate de India cu alte state	84
2.1.2. Acorduri economice semnate de România cu alte state	85
2.1.3. Acorduri comerciale semnate între România și India	86
2.2. DEZVOLTAREA RELAȚIILOR ECONOMICE PRIN DIPLOMAȚIE	97
2.2.1. Schimburi de produse între România și India	97
2.2.2. Probleme la transportul dintre România și India identificate în documente	106
2.2.3. Exportul tractoarelor și a altor mașini agricole românești spre India	108
2.3. COLABORARE INDO-ROMÂNĂ ÎN DOMENIUL PETROLIER: RAFINĂRIA DE LA GAUHATI ȘI RAFINĂRIA DE LA BARAUNI	111
2.3.1. Specialiști și muncitori români la rafinăria de la Gauhati	113
2.3.2. Specialiști și muncitori români la rafinăria de la Barauni	124
2.3.3. Specialiști și muncitori români la Jawalamukhi, Singareni și Haldia	126
2.3.4. Indieni aflați la specializare în România	132
3. RELAȚIILE CULTURALE ROMÂNNO-INDIENE	138
3.1. ACORDURI CULTURALE ÎNCHEIATE ÎNTRE ROMÂNIA ȘI INDIA ÎNTRE ANII 1957-1967	138
3.1.1. Acorduri culturale semnate de India cu alte state	138
3.1.2. Acorduri culturale semnate de România cu alte state	138
3.1.3. Acorduri culturale semnate între România și India	139
3.2. DIPLOMAȚIE CULTURALĂ PRIN SCHIMBURI LITERARE ȘI ARTISTICE	141
3.2.1. Traducerile literare în slujba dialogului cultural	141
3.2.2. Popularizarea României în India prin vizite bilaterale, emisiuni la radio și materiale informative	145
3.2.3. Expoziții și ansambluri românești în India: Coregraful Petre Bodeuț	156
3.3. DIALOG CULTURAL PRIN EDUCAȚIE: STUDENȚI, BURSE, SPECIALIZĂRI	165

3.3.1. Burse oferite de România studenților indieni	165
3.3.2. Un caz aparte: Andrei Scrima, monahul plecat în India	174
3.4. SCHIMB CULTURAL ȘI POPULARIZARE PRIN CINEMATOGRAFIE	193
3.4.1. Proiectarea unei Româniî ideale pe ecranele Indiei	193
3.4.2. Cinematografia indiană pe ecranele din România	195
CONCLUZII	199
ANEXE	207
Anexa 1. Constantin Brâncuși în India	207
Anexa 2. Prezentarea scrisorii de acreditare a Ambasadorului Nicolae Cioroiu - 1957	208
Anexa 3. Răspunsul președintelui Rajendra Prasad la discursul ținut de Ambasadorul Nicolae Cioroiu în momentul prezentării scrisorii de acreditare - 1957	210
Anexa 4. Ambasadorul K.R.F. Khilnani și Gheorghe Gheorghiu-Dej - 1963	211
Anexa 5. Plecarea delegației române spre India, martie 1958	212
Anexa 6. Primirea delegației române în India - martie 1958	213
Anexa 7. Chivu Stoica, Jawaharlal Nehru și Krishna Menon	214
Anexa 8. Cântec de bun venit în limba engleză, martie 1958	215
Anexa 9. Cântec de bun venit în limba română, martie 1958	216
Anexa 10. Sarvepalli Radhakrishnan și Chivu Stoica, martie 1958	217
Anexa 11. Chivu Stoica la ferma din satul Ajrondda	118
Anexa 12. Acordul comercial și de plăți din 1962	219
Anexa 13. Semnarea raportului Comisiei pentru studierea și stabilirea locației primei rafinării de stat din India, datată noiembrie 1956, New Delhi	221
Anexa 14. Prim-ministrul indian Jawaharlal Nehru îi felicită pe specialiștii indieni și români care au luat parte la construcția rafinării de la Gauhati	222
Anexa 15. Articol referitor la industria petrolieră din România publicat în ziarul indian <i>Daily Dispatch Sunday</i>	223
Anexa 16. Articol despre rafinăria construită cu ajutor românesc	224
Anexa 17. Articol despre rafinăria de la Gauhati în presa din India	225
Anexa 18. Muncitori români aflați la rafinăria de la Gauhati	226
Anexa 19. Ingineri români și indieni aflați la rafinăria de la Barauni	227
Anexa 20. Specialiști români la sonda de la Jawalamukhi	228
Anexa 21. Acordul privind ridicarea rafinării de la Haldia - 1967	229
Anexa 22. Acordul privind relațiile culturale dintre R.P.R. și India - 1957	230
Anexa 23. Coperta romanului „Mitrea Cocor” tradus în India	239
Anexa 24. Coperta volumului „Bordeienii și alte povestiri”	240
Anexa 25. Coperta cărții „Povestea unui copil indian”, din anul 1965	241
Anexa 26. „Steaua fără nume” jucată în India	242
Anexa 27. Interviu acordat de Amita Bhose revistei <i>Făclia</i> - 1971	243
Anexa 28. „A privi”- articol despre vizita în India, redactat de Tudor Vianu	244
Anexa 29. Expoziție dedicată lui Rabindranath Tagore organizată la București - 1961	245
Anexa 30. Expoziția de filatelie românească în revista <i>The Hindustan Standard</i>	246
Anexa 31. Expoziție românească în India, 1960	247
Anexa 32. Costume populare românești la expoziția din India, 1960	248
Anexa 33. Indieni prezenți la expoziția românească organizată în India, 1960	249
Anexa 34. Prim-ministrul Jawaharlal Nehru alături de coregraful Petre Bodeuț	250
Anexa 35. Petre Bodeuț alături de coregrafii indieni	251
Anexa 36. Inginerul geolog D.K. Ray și soția sa, Amita Ray (Bhose) în România - 1960	252
Anexa 37. Spectatori români cumpărând bilete pentru filmul „O floare și doi grădinari”, difuzat la Cinema Aurora din București	253
Anexa 38. Fotografie de colecție cu Raj Kapoor	254
Anexa 39. Alexandra-Iulia Nuc-Roșu în conversație cu Excelența Sa, domnul Rahul Shrivastava, Ambasador al Indiei în România, Moldova și Albania, și Excelența Sa, doamna Daniela Sezonov-Țane, Ambasador al României în India, Nepal și Bangladesh	255
BIBLIOGRAFIE	265

REZUMAT TEZĂ DE DOCTORAT

Prin lucrarea de față, intitulată *Relații diplomatice între India și România în perioada 1957-1967. Din perspectiva surselor românești*, ne propunem să aducem o contribuție științifică cât mai amplă referitoare la un subiect încă necercetat, și anume legătura diplomatică dintre România și India. Studiul nostru are în vedere abordarea aspectelor economice, politice și culturale care au făcut parte din procesul de dezvoltare a relațiilor indo-române.

Importanța istorică a cercetării acestui subiect stă în noutatea pe care o aduce în domeniul politicii externe românești din perioada comunistă. Studiul unei astfel de teme oferă o perspectivă inedită asupra modului în care un stat comunist din Europa de Est, controlat ideologic, a reușit să încheie raporturi diplomatice cu o țară nealiniată, aflată în curs de dezvoltare. Teza de față evidențiază elemente ale politicii externe românești, caracterizate de încercări de afirmare a autonomiei față de U.R.S.S., India devenind un partener diplomatic necesar datorită promovării unei politici externe bazată pe dialog și egalitate.

Relațiile bilaterale româno-indiene au o istorie lungă, accentuată în perioada comunistă în urma politicilor externe adoptate de cele două țări. Iar relevanța istorică este dată și de diferența culturală, ideologică și geopolitică dintre cele două state, unite doar de dinamica specifică situației de după terminarea celui de-Al Doilea Război Mondial și de evoluția Războiului Rece.

Studiul istoric al dezvoltării relațiilor dintre România și India ajută nu doar la înțelegerea trecutului, ci și la cunoașterea unor realități diplomatice și politice actuale. Relațiile diplomatice există și se dezvoltă și în prezent, cu sprijinul instituțiilor care au sarcini în politica externă, în special a ambasadelor și ministerelor care conlucrează pentru realizarea unor noi acorduri economice și schimburi culturale care ajută la o mai durabilă apropiere între cele două țări.

Intervalul ales pentru studiu marchează momentele cheie ale cooperării diplomatice dintre India și România și, de asemenea, surprinde și schimbările majore de pe scena politică românească până la momentul în care Nicolae Ceaușescu a preluat puterea. Din punct de vedere istoric, perioada analizată este deosebit de importantă pentru felul în care cele două state se raportează unul la celălalt și înțeleg să își consolideze legăturile politice, economice sau culturale.

Nu în ultimul rând, teza de doctorat introduce în circuitul istoriografic un subiect încă necercetat, care utilizează surse inedite și nevalorificate, și se bazează pe documentare în arhive. Astfel, lucrarea de față își propune să devină o sursă de referință pentru viitorii cercetători care vor dori să exploreze episoade din istoria relațiilor diplomatice încheiate între România în perioada comunistă și India.

Introducere și context

În anii '50, cele două state au trecut prin schimbări semnificative, fiecare având un rol specific pe scena internațională și fiecare urmărind alte idealuri. În anul 1957, India era o țară recent ieșită de sub dominație străină și administrată pentru prima dată de un președinte, Rajendra Prasad, și de un prim-ministru, Jawaharlal Nehru. Prim-ministrul a avut ca obiective refacerea economică și crearea relațiilor externe cu cât mai multe țări, indiferent de sfera politică aparținătoare și de dezvoltarea industrială a țării. România s-a aflat sub control sovietic, iar deciziile privind viața socială, culturală și politica externă erau luate cu acord străin. În perioada discutată, România a fost administrată de Gheorghe Gheorghiu-Dej, apoi de Nicolae Ceaușescu. Ambii au militat pentru încheierea cât mai multor relații cu alte state, indiferent de statutul lor pe scena mondială. Astfel, atât situația politică externă a celor două state, cât și aspirațiile lor spre progres au dus la intenția de a crea și dezvolta relațiile diplomatice dintre cele două state.

Perioada aleasă pentru cercetare nu a fost una aleatorie. Anul 1957 a marcat ridicarea relațiilor diplomatice dintre cele două state la rang de ambasadă, ceea ce a declanșat semnarea a mai multor acorduri comerciale și culturale și orientarea atenției celor două guverne către îmbunătățirea relațiilor diplomatice. România l-a înlocuit pe Mihai Magheru, trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al R.P.R. în India, cu Nicolae Cioroiu, primul Ambasador al României în India. Referitor la reprezentantul Indiei pe teritoriul românesc, Rajeshwar Dayal a rămas Ambasador co-acreditat la București, cu sediul la Belgrad, până în 1958. Abia în 1963, România l-a primit pe primul Ambasador al Indiei în România, cu sediul la București: Khem Chand Rewa Chand Fateh Chand Khilnani.

Nici alegerea anului 1967 nu a fost întâmplătoare. În acel an, s-a încheiat mandatul lui K.R.F. Khilnani, cel care a contribuit substanțial la menținerea relațiilor diplomatice indo-române create în urmă cu zece ani. Iar Chivu Stoica, un actor important al dezvoltării relațiilor economice și a legăturilor comerciale, a fost înlocuit

la președinția Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România de către Nicolae Ceaușescu.

Scop și obiective

Nu există în istoriografie o lucrare științifică axată pe istoria relațiilor diplomatice dintre România și India. Astfel, ne-am dorit să demarăm o cercetare integrală, sistematică și documentată a unui subiect original.

Obiectivele pe care le-am urmărit de-a lungul redactării prezentei lucrări au fost: scoaterea la lumină a unor informații noi legate de istoria relațiilor externe ale României comuniste în raport cu țările din Asia; lămurirea unor detalii referitoare la atitudinea Indiei față de țările comuniste; identificarea principalelor acorduri economice și culturale semnate între cele două state; realizarea unei cronologii a istoriei legăturilor diplomatice; sublinierea și prezentarea principalelor episoade din istoria diplomatică indo-română.

Bibliografie și metodologie

Metodologia cercetării s-a bazat pe colectarea surselor principale, stocarea informațiilor și analiza evenimentelor majore. Principalele surse utilizate pentru redactarea tezei de doctorat au fost documentele păstrate la Arhiva Ministerului Afacerilor Externe (A.M.A.E.), fondul arhivistic *India postbelică*. Arhiva conține rapoarte redactate de reprezentanții diplomați ai celor două țări, note informative și telegrame, care ne-au oferit informații suficiente pentru a reconstitui momentele importante care au dus la dezvoltarea legăturilor politice, economice și culturale.

Până în momentul de față, documentele nu au fost valorificate științific în studii și/sau materiale didactice, iar folosirea lor în această lucrare aduce la lumină informații noi și complet necunoscute despre relațiile diplomatice dintre India și România și istoria acestor legături. Astfel, ca urmare a unei ample cercetări în Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, am surprins câteva momente cheie ale relațiilor diplomatice româno-indiene din perioada 1957-1967.

La sursele de arhivă adăugăm utilizarea unor documente aflate la Arhivele Naționale Istorice Centrale, la Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității și la Arhivele Naționale ale României.

De mare ajutor ne-a fost presa vremii, pe care am folosit-o, de asemenea, ca sursă primară: cotidiene care aveau o secțiune dedicată știrilor internaționale (*Scînteia*,

România Liberă, Pentru Socialism, Informația Bucureștiului); ziare cu apariție săptămânală (*Drum Nou, Steagul Roșu, Crișana*), dar și bilunară (*Lupta de clasă, Tribuna*); reviste specializate - de obicei cu apariție lunară -, fie pe știință, tehnică, economie, cultură, fie în diverse alte domenii (*Petrol și Gaze, Viața Economică, Gazeta literară, Revista de Folclor, Revista de Chimie*); almanahuri (*Almanah Știință și Tehnică, Almanahul Cooperației de Consum*); buletine științifice (*Buletinul Institutului Politehnice București*) și anale (*Analele Institutului de Studii Istorice*).

În privința valorificării documentelor de epocă în citatele noastre am încercat să păstrăm cât de mult ortografia originală, puținele noastre intervenții vizând doar punctuația. În mai multe rânduri, în cadrul capitolelor, am lăsat documentele să vorbească de la sine.

Structura lucrării

Lucrarea a fost structurată accesibil și ușor de urmărit, cu trei mari capitole, precedate de o introducere explicativă și succedate de concluzii solide, de anexe asociate subiectelor dezbătute și de o bibliografie consistentă.

Introducerea conține informații referitoare la situația internă a Indiei, eforturile făcute de prim-ministrul Jawaharlal Nehru pentru ca țara să evolueze și detalii despre statutul Indiei pe scena globală după obținerea independenței. De asemenea, am analizat situația internă a României în comunism, și relația sa cu alte state. Un aspect important al abordării istoriei relației dintre cele două țări a fost relatarea cunoștințelor pe care România le avea despre India înainte de stabilirea relațiilor într-un cadru diplomatic, prin prisma presei și a lucrărilor existente.

Primul capitol redă principalele informații care au contribuit la crearea și dezvoltarea relațiilor politice. Istoria relațiilor politice indo-române a înregistrat momente de stagnare, dar și momente în care relațiile au trecut printr-un proces continuu de evoluție. În acest caz, am ales să folosim documentele găsite la A.M.A.E. și să aducem în fața cititorului detalii neștiute despre începutul formării legăturilor într-un cadru diplomatic. Referitor la acest subiect, am semnalat și am descris momentele importante ale tranziției relației de la un caracter informal la unul formal: 1948 - stabilirea relațiilor la nivel de legăție; 1955 - deschiderea oficiului diplomatic al României la New Delhi; 1957 - ridicarea relațiilor diplomatice la rang de ambasadă; 1959 - deschiderea oficiului diplomatic al Indiei la București. În perioada cercetată, România a avut trei ambasadori trimiși la New Delhi, și anume Nicolae Cioroiu,

Iancu Horațiu și Aurel Ardeleanu, care au contribuit la conturarea și păstrarea relațiilor diplomatice. Activitatea lor a fost analizată pe baza aceluiași documente aflate în custodia M.A.E. și a presei disponibile pentru consultare.

În ceea ce privește reprezentarea diplomatică a Indiei la București, lucrurile s-au desfășurat mai dificil, astfel că, până în 1963, India nu a avut Ambasador stabilit la București. Potrivit documentelor aflate la Arhiva Ministerului Afacerilor Externe și conform presei românești, până în 1963, India i-a avut ca reprezentanți în România pe Rajeshwar Dayal, Ambasador al Indiei la Belgrad și pe Jagan Nath Khosla, Bejoy Krishna Acharya și Mohan Prakash Mathur, Ambasadorii Indiei la Praga. Între 1963 și 1967, Khem Chand Rewa Chand Fateh Chand Khilnani a fost Ambasador al Indiei la București, cu sediul la București. Înainte de a ocupa funcția de Ambasador, el a fost secretar adjunct la Ministerul Comerțului și Industriei și șef al delegațiilor comerciale în țările din Asia de Vest și Europa de Est, deci el a cunoscut foarte bine situația economică a României. Mandatul său a înregistrat progrese în viața economică a Indiei și în relațiile economice româno-indiene. De aceea, cercetarea parcursului său diplomatic și, mai ales, a rolului său în consolidarea legăturilor dintre România și India, a constituit o parte esențială a studierii istoriei relațiilor politice.

Contextul anului 1957 a evidențiat dorința celor două state de a continua și de a îmbunătăți relațiile, prin organizarea ulterioară a vizitelor bilaterale politice. Printre acestea, am considerat util să ne folosim de documente și presă pentru a relata vizita delegației române conduse de prim-ministrul Chivu Stoica. Importanța istorică a acestei vizite a avut ca rezultate întărirea relațiilor comerciale și economice prin transportul unui număr considerabil de mașini agricole spre India, a semnării acordului privind ridicarea primei rafinării de stat indiene la Gauhati (octombrie 1958) și încheierea, în 1959, unui *Acord comercial și de plăți*.

O altă vizită semnificativă a fost cea efectuată de președintele indian Sarvepalli Radhakrishnan (1965). Datorită presei accesibile și a câtorva documente păstrate în arhivă, am descris traseul său prin Republica Socialistă România și importanța vizitei oficiale pentru colaborarea economică dintre cele două țări.

Capitolul următor examinează relațiile economice dintre România și India în perioada 1957-1967. Istoria a consemnat semnarea a două *Acorduri comerciale și de plăți* (1959, 1962). Aceeași importanță istorică au avut și primul *Acord comercial și de plăți* semnat în 1954 (modificat în 1957), *Aranjamentul comercial pe termen lung* (1960) și crearea sectorului economic din cadrul ambasadei României la New Delhi

(1961). Potrivit acordurilor comerciale semnate, cele două părți semnatare s-au angajat să contribuie la dezvoltarea relațiilor comerciale, prin îndeplinirea clauzelor menționate în documente. Acordurile au conținut listele de mărfuri care puteau fi comercializate, astfel, din R.P.R. erau transportate în India produse petroliere, cereale, medicamente, negru de fum, instrumente electrice, cherestea și altele, iar din India se aducea minereu de fier, cafea, ceai, uleiuri esențiale, bumbac, ulei de pește, filme etc. Anual, s-au semnat *Protocoale cu privire la schimbul de mărfuri*, cu scopul de a păstra buna cooperare economică. Produsele erau transportate din portul Constanța până în portul Calcutta, trecând prin Marea Neagră, Marea Mediterană, Canalul Suez și Oceanul Indian.

Documentele aflate în custodia Arhivei Ministerului Afacerilor Externe conțin informații despre situația schimburilor comerciale între Republica India și România. Astfel, în perioada 1957-1967, s-a observat o creștere, atât la export, cât și la import. Este important de menționat că importul de minereu de fier în R.P.R. a crescut după anul 1962. Iar până în 1964, s-au semnat contracte de import din India în valoare de 20 milioane rupii, compuse din minereu, cafea și piper. În legătură cu exportul în India pe anul 1964, s-au semnat contracte în valoare de 15 milioane rupii, valoare compusă din echipament de foraj, piese schimb pentru rafinăria din Gauhati, fabrici de cărămidă, sodă caustică, sodă calcinată, alternatori. Anul următor, volumul schimburilor comerciale între România și India s-a ridicat la 74 milioane de rupii, ceea ce a însemnat o creștere față de anul 1959 cu 74%. Concluzionând, perioada cuprinsă între 1957-1967 a înregistrat progrese în ceea ce privește comerțul dintre cele două state.

Unul dintre cele mai memorabile evenimente din istoria relațiilor economice între India și România a fost ajutorul dat de către R.P.R. în domeniul petrolier. În perioada analizată, România și India au semnat două acorduri privind ridicarea rafinăriilor de stat din India, în 1958 au semnat *Acordul privind ridicarea rafinăriei de la Gauhati*, iar în 1967 s-a încheiat *Acordul între Republica India și Republica Socialistă România privind înființarea unei rafinării de petrol la Haldia*. În 1959, s-a semnat un acord între Uniunea Sovietică și India pentru ridicarea rafinăriei de la Barauni, România fiind a treia parte semnatară. Pentru România, aceste acorduri au presupus trimiterea peste hotare a celor mai buni ingineri români, care au oferit ajutor și instructaj muncitorilor indieni. Trebuiau să rămână în India până la inaugurarea rafinăriei: anul 1962, în cazul rafinăriei de la Gauhati, anul 1965, pentru rafinăria de

la Barauni și anul 1975, pentru rafinăria de la Haldia. Datorită A.M.A.E. am prezentat modul în care au fost ridicate aceste rafinării, problemele administrative întâmpinate, dar și efortul personalului român de a se integra printre colegii indieni.

Analiza relațiilor economice pentru perioada cercetată prezintă metodele prin care cele două țări au colaborat pentru ca fiecare în parte să se dezvolte economic, să își creeze și să își păstreze un loc pe scena economică internațională. Cel mai important rol deținut de actorii economici din acea perioadă a fost stabilirea unei baze esențiale pentru dezvoltarea relațiilor bilaterale.

În ultimul capitol, am pus accentul pe întemeierea și dezvoltarea relațiilor culturale dintre România și India, începând cu semnarea primului acord cultural în anul 1957 (denumit *Acord între Guvernele Indiei și al Republicii Populare Române privind strânsa cooperare în domeniul culturii și științei*). În urma semnării acestuia, relațiile culturale au început să prindă contur, astfel că, în perioada 1957-1967, între cele două state s-au derulat mai multe programe culturale precum traduceri literare, vizite bilaterale cu scop cultural și științific și organizarea unor expoziții și evenimente artistice.

Următoarele acorduri culturale au fost semnate abia în 1965 (*Programul de schimburi culturale și științifice între R.P.R. și India pe anii 1965-1966*) și 1966 (*Programul de schimburi culturale și științifice pe anii 1966-1967*).

Aceste acorduri s-au semnat pentru a facilita dezvoltarea relațiilor culturale, prin folosirea unei metode diplomatice de răspândire a ideologiei regimului comunist. În perioada comunistă, difuzarea operelor literare, organizarea vizitelor bilaterale ale unor personalități românești, amenajarea unor expoziții cu conținut românesc peste hotare, au fost folosite pentru a crea o imagine internațională pozitivă.

Pentru a-și promova scriitorii și literatura în India, România a pus în circulație opere care au descris viața țăranului român, importanța dezvoltării agriculturii și lupta pentru independență. Astfel că, în India au fost traduse lucrări ca *Mitrea Cocor* (Mihail Sadoveanu, tradus în punjabi); *O scrisoare pierdută* (I.L. Caragiale, tradusă în telugu); *Bordeienii* și *Hanul Ancuței* (Mihail Sadoveanu, traduse în hindi); *Muzeul satului*, *Urgent*, *Domnul Goe* și *Triumful Talentului* (I.L. Caragiale, traduse de Amita Bhose în bengali).

Pentru a îndeplini una dintre clauzele acordurilor culturale semnate, în România a apărut traducerea *Autobiografiei* lui Jawaharlal Nehru, *Ghirlanda dragostei* de Rabindranath Tagore și *Povestea unui copil indian* de Mulk Raj Anand.

Datorită acestor traduceri literare, românii au devenit mai interesați de cultura, tradițiile și filosofia Indiei. Iar indienii au auzit și cunoscut mai multe despre scriitorii români, de aceea numele lui I.L. Caragiale sau Mihail Sadoveanu încă răsună în mintea poporului indian.

Un alt pas făcut pentru consolidarea relației cu Republica India a fost organizarea vizitelor bilaterale. Trimiterea în India a unor personalități culturale, dar și invitarea în România unor oameni de cultură indieni s-au realizat conform unui program prestabilit și în baza acordului aflat în acel moment în vigoare. S-au trimis și primit reprezentanți din diferite domenii, cum ar fi medicina (medicul specializat în gerontologie Ana Aslan, medicul virusolog Ștefan Nicolau), literatura (criticul literar Tudor Vianu, autoarea Kamaladevi Chattopadhyay, lingvistul Raghu Vira), restaurare (Andrei Pănoiu și Zidaru Gheorghe) sau fizica (fizicianul indian C.V. Raman). Scopul organizării vizitelor bilaterale a fost schimbul de experiență, participarea la conferințe și sesiuni pentru a obține informații noi referitoare la domeniile în care activau, dar și crearea unei bune reputații a celor două țări.

Prin trimiterea unor expoziții cu conținut românesc în India, România a urmărit să arate că deține o cultură bogată, tradiții și meșteșuguri bine păstrate și să întărească ideea că regimul politic a adus cu sine progrese în domeniul agriculturii și al științei. Prin urmare, în multe zone ale Indiei s-au organizat expoziții referitoare la diverse aspecte ale vieții cotidiene românești: artă, filatelie, literatură, viața copiilor în România, monumente arheologice. Conform documentelor păstrate la M.A.E., perioada 1957-1967 a înregistrat cele mai multe expoziții românești organizate pe teritoriul indian, în comparație cu anii care au urmat.

Organizarea spectacolelor în India a fost o modalitate vizuală și sonoră prin care regimul a dorit să afirme deschiderea față de alte culturi și solidaritatea cu alte popoare, în special cu țările aflate în curs de dezvoltare. Între 1957-1967, România s-a remarcat pe plan internațional datorită ansamblurilor românești și a artiștilor români, mai ales datorită cunoscutului coregraf Petre Bodeuț. El a fost invitat în India chiar de către Indira Gandhi, pentru a-i învăța pe indieni dansuri populare românești. Perioada în care a stat în India a fost consemnată în presa românească și în puținele documente de arhivă.

În perioada cercetată, statul român a oferit o serie de burse studenților străini, de obicei pentru specializare sau studiu. De aceste burse au beneficiat și studenții indieni. Câțiva dintre aceștia au fost menționați în documente și sunt amintiți în lucrarea de

față. De cealaltă parte, studenții români aveau și ei acces la burse în străinătate, cu obligația de a lăuda sistemul politic din România. Un caz diferit a fost cel al teologului Andrei Scrima, care a reușit să plece, să studieze în India și s-a întors în țară abia după căderea comunismului.

O legătură strânsă, din punct de vedere cultural, a fost creată de cinematografie. După 1957, s-au trimis în India filme românești care au rulat pentru poporul indian. S-a pus în scenă piesa „Steaua fără nume”, iar filmul românesc „Ochii orașului meu” a fost inclus în programul televiziunii indiene.

În perioada comunistă, cinematografia era o alternativă bună de petrecere a timpului liber, iar datorită filmelor indiene, românii cunoșteau o altă cultură. Adesea cinematografele românești erau pline când se difuzau filme precum „O floare și doi grădinari”, „Vagabondul” sau „Lanțul amintirilor”. Un moment special pentru istoria legăturilor culturale a fost premiera filmului indian „Articolul 420” și venirea în România a actorul indian Raj Kapoor.

Relațiile diplomatice dintre România și India în perioada cuprinsă între anii 1957 și 1967 s-au bucurat de o dezvoltare continuă, cu multe reușite pe plan economic și cultural, în pofida problemelor întâmpinate din cauze financiare sau de distanță. Majoritatea evenimentelor petrecute în acea perioadă au efect asupra stadiului actual al legăturii româno-indiene.

Cele 39 de anexe de la sfârșitul lucrării sunt asociate subiectelor dezbătute și au rolul de a contribui la adăugarea unor noi informații. Imaginile și documentele anexate au fost colectate din arhivele păstrate și presa românească accesibilă și aranjate conform subcapitolelor din teza de doctorat.

De asemenea, la sfârșitul lucrării se găsește o bibliografie densă, organizată pe capitole și împărțită în *arhive, presă, lucrări, articole și studii, resurse online*.

Considerăm că prin lucrarea de față ne-am atins scopul și obiectivele menționate, astfel că am prezentat informații despre istoria relațiilor externe ale României comuniste în raport cu țările din Asia și am arătat că regimul a fost deschis spre colaborări cu state aflate în afara sferei politice. De asemenea, am clarificat câteva aspecte referitoare la atitudinea Indiei față de țările comuniste și la deschiderea acesteia de a colabora cu cât mai multe țări, cu scopul de a se reface economic și de a-și găsi locul pe scena internațională.

Dar obiectivele prioritare ale lucrării au fost de a depista principalele acorduri economice și culturale semnate între cele două state, de a efectua o cronologie a istoriei legăturilor diplomatice și de a evidenția și prezenta episoadele fundamentale din istoria diplomatică indo-română. Datorită documentelor de arhivă și a presei românești, în cadrul celor trei mari capitole am reușit să urmăresc aceste direcții și să ofer cititorului informații noi despre inițierea și dezvoltarea relațiilor diplomatice între România și India în perioada 1957-1967.

Suntem convinși că prezenta teză de doctorat va constitui un punct de plecare pentru cercetarea subiectului și va contribui substanțial la istoriografia temei, fiind o sursă veridică pentru înțelegerea unui capitol esențial din istoria relațiilor externe ale României comuniste, din istoria relațiilor Indiei independente și din istoria relațiilor diplomatice indo-române.